Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid	
71	

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2010–2011

Eolaíocht: Teastas Singil (Modúlach)

Gníomhaíocht Dhaonna agus Sláinte
Modúl 2

Bonnsraith

[GSC21]

GSC21

DÉ hAOINE 20 BEALTAINE 2011, MAIDIN

AM

45 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.
Freagair **gach ceann** de na **seacht** gceist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 45 an marc iomlán don pháipéar seo.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
Marc Iomlán	

6875.02

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

1 **(a)** Comhlánaigh an tábla thíos faoi thruailliú.

Roghnaigh ó:

talamh : uisce : athchúrsáil : scagairí ar shimléir mhonarchana

Cineál truaillithe	Sampla	Modh le méid an truaillithe a laghdú
truailliú an aeir	báisteach aigéadach	
	fuíoll teaghlaigh	

[3]

(b) Comhlánaigh na habairtí seo a leanas.

Roghnaigh ó:

mhóra : bheaga : díchoimisiúnú : ró-iascaireacht : cuótaí

Tá na stoic iasc i mbaol mar gheall ar thruailliú agus mar gheall ar

_________________________ chomh maith.

Is féidir stoic iasc a chosaint trí eangacha a bhfuil mogaill

_________________________ acu a úsáid.

[2]

(c) Déantar dochar don phláinéad seo chomh maith cionn is go bhfuil an daonra ag méadú go gasta. Tá daoine ag maireachtáil níos faide anois agus seo ceann de na fáthanna a bhfuil an daonra ag méadú chomh gasta sin.

Luaigh dhá fháth a bhfuil daoine ag maireachtáil níos faide.

1. ____ [1]

2. ____ [1]

2 **(a)** Is féidir le héagsúlú i nithe beo a bheith leanúnach nó neamhleanúnach.
Úsáid línte le gach cineál éagsúlaithe a cheangal le sampla.

Cineál éagsúlaithe	**Sampla**
leanúnach	airde
	sóchán
neamhleanúnach	rolladh teanga

[2]

(b) Tá **20** dalta i rang. Is féidir le 13 dalta sa rang seo a dteanga a rolladh.

Comhlánaigh an bharrachairt thíos le líon na ndaltaí nach féidir leo a dteanga a rolladh a thaispeáint.

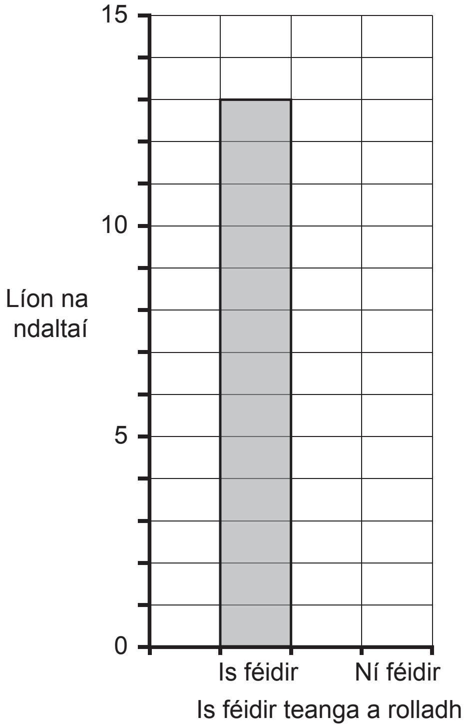

[1]

Scrúdaitheoir Amháin
Marcanna Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

3 **(a)** I ndeatach toitíní, tá substaintí dochracha is féidir a bheith ina gcúis le bás.

(i) Luaigh cad chuige a bhfuil daoine áirithe ag caitheamh toitíní go fóill cé go bhfuil a fhios acu go bhfuil sé dochrach.

____ [1]

(ii) Ainmnigh substaint dhochrach **amháin** i ndeatach toitíní agus mínigh cad é mar a dhéanann sí dochar don chorp.

An tsubstaint dhochrach

____ [1]

Míniú ar cad é mar a dhéanann sí dochar ____________________

____ [1]

(b) Léiríonn an graf thíos an líon daoine a bhí ag freastal ar chlinic thar thréimhse 10 mbliana mar gheall ar **andúile** i ndrugaí.

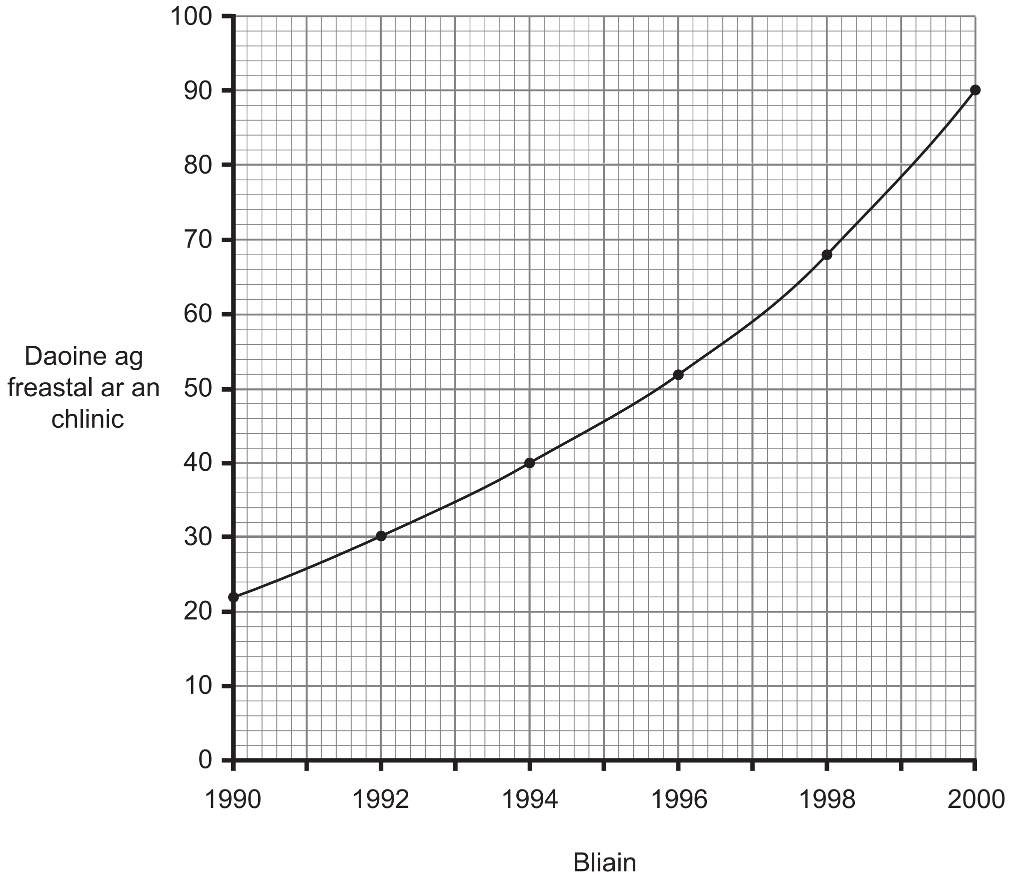

(i) Ríomh an méadú ar an líon daoine a bhí ag freastal ar an chlinic idir 1990 agus 2000.

Taispeáin do chuid oibre.

_________________ [2]

(ii) Maidir le formhór na ndaoine a bhí ag freastal ar an chlinic, ba úsáideoirí cócaoin seachas úsáideoirí cannabais iad. Luaigh fáth le cad chuige.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

4 **(a)** In 1928 fuair Alexander Fleming amach, maidir le baictéir a bhí ag fás i mias Petri, gur stop siad de bheith ag fás nuair a rinneadh iad a éilliú le cineál ar leith fungais.

© Science Photo Library

Rinneadh an tsubstaint seo a íonú ar deireadh leis an chéad antaibheathach riamh a dhéanamh.

(i) Ainmnigh an t-antaibheathach a tháinig ón fhungas seo.

____ [1]

(ii) Ainmnigh an cineál orgánaigh is féidir a mharú le hantaibheatheach.

Roghnaigh ó:

víreas **baictéir** **fungais**

____ [1]

(iii) Luaigh sampla **amháin** de ghalar a bhfuil an cineál seo orgánaigh ina chúis leis.

____ [1]

(b) In amanna tugtar 'sárfhríd' ar MRSA agus is fadhb é i mórán ospidéal mar tá sé deacair é a scriosadh.

Luaigh dhá rud is féidir a dhéanamh le laghdú ar MRSA a bheith ag leathadh in ospidéil.

1. ____ [1]

2. ____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

LEATHANACH BÁN

(Leanann ceisteanna ar an chéad leathanach eile)

5 **(a)** Tá níos mó fianaise ann i gcónaí go bhfuil téamh domhanda ag tarlú agus go bhfuil sé ag déanamh dochair don phláinéad seo.

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(i) Ciorclaigh an **dá** ráiteas thíos a chuir ina luí ar mhórán daoine go bhfuil téamh domhanda ag tarlú.

tá oighearchaidhpeanna ag éirí níos mó

tá aeráid an domhain ag athrú

tá teocht an atmaisféir ag ardú

tá leibhéil níotráite ag ardú

[2]

(ii) Ainmnigh gás **amháin** a shíleann daoine atá ina chúis le téamh domhanda.

____ [1]

(b) Is féidir monatóireacht a dhéanamh ar an timpeallacht trí líon na léicean atá ag fás ar chrainn a chuntas.

© Wildscape/Alamy

Is sampla de thoisc bhitheach é an léicean.

(i) Cad é an chiall atá le toisc bhitheach?

Roghnaigh ó:

neamhbheo : ceimiceach : beo

____ [1]

D'fhiosraigh Eoin líon na bplandaí léicin ar chrainn fuinseoige a bhí faid dhifriúla ar shiúl ó dhá bhaile (Dún Duilleogach agus Éadan an Ghuail).
Níor chuntais sé ach na léicin suas go dtí 2 mhéadar ón talamh agus níor chuntais sé ach 5 chrann i ngach áit.

Tá a chuid torthaí sa tábla thíos.

	Meánlíon na léicean ar gach crann	
Fad ó lár an bhaile/km	**Dún Duilleogach**	**Éadan an Ghuail**
0	5	0
5	7	2
10	7	3
15	8	4
20	8	5

Ní fhásann léicin i gceantair iontach tionsclaíoch (truaillithe) agus is fearr a fhásann siad nuair atá na leibhéil thruaillithe íseal.

(ii) Luaigh cosúlacht **amháin** idir na torthaí do Dhún Duilleogach agus na torthaí d'Éadan an Ghuail.

____ [1]

(iii) Cuir síos ar dhifríocht **amháin** idir na torthaí don dá bhaile. Luaigh míniú don difríocht seo.

Difríocht _______________________________________ [1]

Míniú ____ [1]

(iv) Agus an fhaisnéis thuas in úsáid, luaigh dhá rud a rinne Eoin lena chinntiú go mbeadh na torthaí bailí (triail chothrom).

1. ____ [1]

2. ____ [1]

(v) Luaigh rud **amháin** a thiocfadh le hEoin a dhéanamh le torthaí níos iontaofa a fháil.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

6 **(a)** Léiríonn an tsreabhchairt seo thíos cad é mar a bhí líon na bpáistí a bhí á vacsaíniú in éadan MMR ag athrú idir 1990 agus an lá atá inniu ann.

Vacsaíníodh 90% de pháistí in 1990

↓

In 1998, thug taighde áirithe le tuiscint go raibh nasc idir vacsaíniú MMR agus uathachas

↓

Mar gheall air seo, ní raibh ach 50% de pháistí á vacsaíniú faoi 2000

↓

Faoi 2005, bhí 90% de pháistí á vacsaíniú arís.

(i) Agus an fhaisnéis thuas in úsáid, comhlánaigh an graf seo thíos leis an athrú ar chéatadán na bpáistí a bhí á vacsaíniú a thaispeáint.

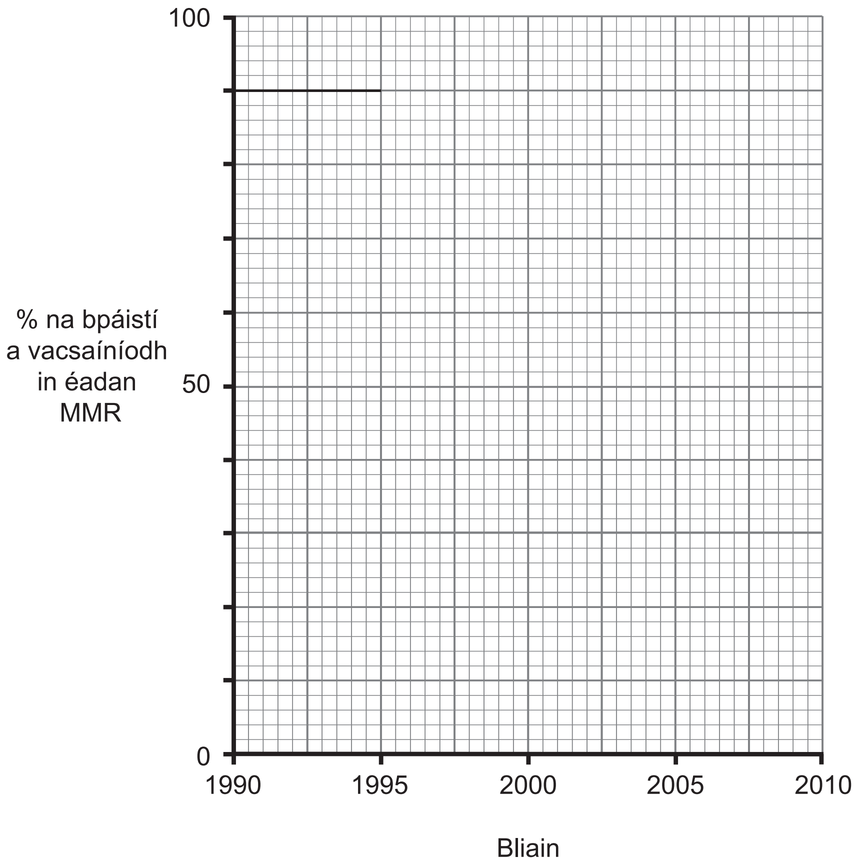

[2]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna	Athmharc

(ii) Mínigh cad chuige a bhfuil an céatadán de pháistí atá á vacsaíniú in éadan MMR anois ar ais ag leibhéal 1990.

____ [1]

(b) Mínigh cad é mar a chuidíonn na rudaí thíos le daoine a chosaint ar mhiocróib dhochracha.

Scannáin mhúcasacha i gcuas na sróine ____________________

____ [1]

Fuiltéachtadh ______________________________________

____ [1]

(c) Mínigh cad é mar a chosnaíonn antasubstaintí daoine ar ghalair.

____

____

____

____ [3]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

7 **(a)** Bhí tráth ann nuair a bhí planda an tsabhaircín an-choitianta i dTuaisceart Éireann; tá bláthanna deasa air agus ba ghnách le daoine cuid mhór acu a bhaint. Is fearr a fhásann sé i dtalamh nádúrtha féaraigh gan leasú, áit nach mbíonn sé faoi scáth plandaí eile.

© CCEA

Tháinig laghdú ar líon an tsabhaircín ar chúiseanna éagsúla. Orthu seo tá leasachán a úsáid le níos mó féir a fhás d'eallach.

(i) Mínigh ina iomláine cad é mar a laghdófaí ar shabhaircíní mar gheall ar leasacháin a bheith in úsáid go forleathan.

____

____ [2]

(ii) Seachas laghdú ar an leasachán atá in úsáid ar thalamh féaraigh, **luaigh dhá** rud is féidir a dhéanamh leis na sabhaircíní a chosaint ar dhíothú.

____

____

____ [2]

(b) Ainmnigh speiceas **amháin** eile atá i mbaol agus luaigh fáth amháin a bhfuil sé i mbaol díothaithe.

____

____ [2]

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

6875.02